

ברלין

(Berlin). בירת פרוסיה וב- 1871-1945 בירת גרמניה. ערב מלחמת-העולם השנייה הגיע

מספר תושביה לשיאו – 4.34 מיליונים, והיא היתה העיר השנייה בגודלה באירופה.

יהודים ישבו בב' מסוף המאה ה-13. ב-1573 גורשו ממנה, אך ב-1671 התיישבו בה

מחדש. במאות ה-17-18 גדל מספר יהודי ב', למרות מאמציהם של מלכי פרוסיה להגבילו,

ובאמצע המאה ה-18 הגיע מספרם ל-2,000. ב' היתה מרכז ראשון ל'השכלה' היהודית,

בה ישב משה מנדלסזון, בה הוקם ב-1778 בית-הספר 'חינוך נערים' (Jüdische

Freischule) – המוסד היהודי הראשון שנלמדה בו השפה הגרמנית ושולבו בו מקצועות

כלליים – ומ-1788 הופיע בב' 'המאסף', ביטאון 'חברת דורשי שפת עבר'. הטרקלינים של

נשות החברה היהודית היו מקום מפגש למשכילי ב', יהודים ולא-יהודים כאחד. ניסיונות

לתיקונים בדת נעשו בתחילת המאה ה-19, וביוזמת האגודה שהוקמה ב-1845 הוקם ב-

1854 המרכז הקהילתי הרפורמי. ב-1860 אישרו השלטונות את החוקה הראשונה של

הקהילה, סמכויותיה כללו מיסוי חבריה וטיפול רשת בתי-ספר ציבוריים, והיא נוהלה בידי ועד

בן שבעה חברים ושלושה ממלאי-מקום, ולצדו 'אסיפת נציגי ציבור' בת 21 חברים ועשרה

ממלאי-מקום. ב-1869 נוסדה הקהילה האורתודוקסית הפורשת 'ועדת ישראל'. ב-1879

נוסדה בב' ה'אגודה לתרבות ולחכמת-ישראל', ב-1872 – בית-מדרש לרבנים רפורמים

Hochschule Für die Wissenschaft des Judentums ('בית-הספר הגבוה למדעי

היהדות'), וכעבור שנה – הסמינר לרבנים האורתודוקסי.

במאה ה-19 ובראשית המאה ה-20 גדל מאוד מספר היהודים בב': ב-1812 ישבו בה

3,300 יהודים, ב-1871 – 36,000, וב-1925 – 178,000 – כשליש מכלל היהודים

בגרמניה.

הגידול בא מנהירת המוני יהודים מערי-השדה, ממחוזות המזרח של גרמניה הקיסרית,

ביחוד מפוזן (פוזנן), וכן ממזרח אירופה. כך התרכז בב' ציבור של מהגרים יהודים מהמזרח

(Ostjuden), דבר שנודעה לו השפעה בקרב היהודים והלא-יהודים בב'.

יהודי ב' בלטו במו"לות ובהוצאת עיתונים, בהם העיתונים הגדולים 'ברלינר טגבלט' ו'פוישיה

צייטונג', וכן בלטו בספרות, בתיאטרון, במוסיקה ובאומנויות השונות, בבנקאות (פליקס

מנדלסזון, גרשון פון בלייכרדר), בפיתוח רשתות בתי-כול-בו (משפחת ורטהיים, הרמן טיץ),

בסחר תבואה, בתעשיות טקסטיל ובייצור בירה. בב' יסד אמיל רתנאו, אביו של ולטר רתנאו,

את חברת החשמל AEG.

ב' היתה מושב רוב מרכזי הארגונים היהודיים הארציים, כגון האגדה המרכזית של אזרחים

גרמני בני הדת היהודית, אגודת 'עזרה', ארגון הרווחה היהודי הכלל גרמני

(Zentralwohlfahrtstelle der Deutschen Juden), הלשכה המרכזית של בני-ברית בגרמניה ורוב מערכות העיתונים היהודיים בגרמניה.

ב- 1920 תוקנה חוקת הקהילה, והונהגו בחירות כלליות, שוות, יחסיות, אישיות וחשאיות. ב- 1926 ניתנה זכות בחירה גם לנשים. ב- 1930 הוגדל מספר חברי הוועד משבעה ל- 11, ומספר חברי אסיפת הנבחרים מ- 21 ל- 41. עד תום מלחמת-העולם הראשונה שלטו בקהילה יהודים אמידים בעלי השקפות ליברליות. אחרי המלחמה גדלה חשיבות 'מפלגת העם היהודית' (Jüdische Volkspartei) – מערך של הציונים, ובכללם ה'מזרחי', ואגודת 'יהודי המזרח' – וב- 1928 נבחר איש 'מפלגת העם היהודית', גאורג קרסקי, ליושב-ראש הקהילה. ב- 1930 חזרה האגודה הליברלית לשלטון בקהילה, וליושב-ראש נבחר וילהלם קלמן. מבטאן המובהק של עמדות היהדות הליברליות היה הרב ליאו בק, ראש הרבנים הליברלים בב'.

ב- 1923 יזמה קהילת ב' את הקמת ה'איגוד הארצי של הקהילות היהודיות בפרוסיה' (Preussischer Landesverband Juedischer Gemeinden), כדי לחזק את מעמד קהילת ב' בקרב שאר הקהילות ולהקל את המגעים עם שלטונות המדינה.

בתחילת שנות ה- 30 היו בב', על-פי ההערכה, 115 בתי-תפילה יהודיים. הקהילה החזיקה ב- 17 בתי-כנסת ובהם כ- 25,000 מקומות ישיבה (לימים הנוראים נשכרו אולמות מיוחדים, ומספר מקומות הישיבה הוכפל). תפילות נערכו בנוסח המסורתי ובנוסח הליברלי. הקהילה תמכה בעשרות אגודות דתיות, ובכללן בתי-תפילה ובתי-מדרש חרדיים ובית-כנסת ספרדי. בשנות ה- 30 הקיפה רשת בתי-הספר הקהילתיים 15 גני-ילדים, שבעה בתי-ספר יסודיים, שניים בחטיבת הביניים ובית-ספר תיכון אחד. לקהילה הפורשת 'עדת ישראל' היו בית-ספר יסודי, בית-ספר תיכון ובית-ספר לבנות. מסוף שנות ה- 20 למדו שביעית מכלל הילדים היהודים בבתי-ספר יהודיים. ואולם, היו בקהילה חילוקי-דעות על מידת מחוייבותה להעניק שירותי חינוך כלליים ועל ערכיו של חינוך זה – לאומי-גרמני או לאומי-יהודי. לתלמידים היהודים שלמדו בבתי-הספר הכלליים החזיקה הקהילה ב- 48 בתי-ספר ללימודי דת (Religionschulen).

בב' פעלו תנועות-נוער, בתמיכת הזרמים הפוליטיים היהודיים השונים. הקהילה החזיקה בתי-נוער, שלחה מדי שנה אלפי ילדים לנופש אל מחוץ לעיר, והפנתה ילדים למשפחות אומנות ולהכשרה מקצועית. לבני-הנוער היהודי היו אולמות התעמלות ומגרשי ספורט. בב' בלטה פעילות ארגון 'בר כוכבא', וב- 1921 הוקמה בעיר אגודת 'מכבי' העולמי.

קהילת ב' הפעילה שירותי רווחה, ומוסדותיה היו למופת בגרמניה כולה. לשכת הרווחה היהודית תיאמה בין ארגוני הסעד היהודיים השונים. לקהילה היו 24 לשכות מחוזיות לסעד ולנוער, לשכת עזרה לנכים, 12 בתי-יתומים, עשרות מעונות יום לנשים עובדות, בתי-מחסה לאביונים, רשת מטבחי ציבור ומטבחים לבתי-ספר. הקהילה שולבה במפעל הכללי של 'עזרת

חורף' (Winterhilfe), ומעלות היטלר לשלטון יצרה מסגרת יהודית נפרדת. היה לקהילה גם מערך רפואי עצמאי, ובכלל זה בית-חולים בן 350 מיטות (הוא פעל כול המלחמה), בית-חולים לנכים, שתי מרפאות מקצועיות, מוסדות לעיוורים, לחרשים ולחולי-נפש ובית-ספר להכשרת צוותים מקצועיים להם. לקהילה היו גם קופת מלווה, לשכות להכשרה מקצועית ולייעוץ ולהכוונה מקצועית, לשכות עזרה לאקדמאים, לשכות תעסוקה ולשכת יעוץ להגירה. הקהילה היתה המעסיק היהודי הגדול ביותר. ב-1928 היה תקציבה כעשרה מיליוני מרקים. כ-30% מהתקציב הוקצו לצורכי דת, 12% - לצורכי השכלה והכשרה מקצועית, 30% לרווחה וסעד, והשאר לאחזקה ולמטרות שונות. 60% מהתקציב בא ממיסים. כאמור היה לקהילה הפורשת, 'עדת ישראל', רשת בתי-ספר משלה, וכן היו לה שירותי רווחה משלה ובית-עלמין נפרד.

ב-1925 היו 50% מהמפרנסים היהודים בב' שכירים, מהם כ-80% פקידים, כ-18% פועלים וכ-2% משרתים. קש"י הכלכלה והלכי רוח אנטי-יהודיים גרמו, שבתחילת שנות ה-30 היו כ-50% מכלל הפונים לשירות התעסוקה היהודי בב' קשורים במסחר, כ-25% פועלים מקצועיים, כ-15% פועלים בלתי מקצועיים וכ-10% בעלי מקצועות חופשיים. אותן שנים צוינו גם בפרישה רבת היקף מהקהילה, מתוך פרישה מהיהדות (בייחוד בשל נישואין עם לא-יהודים), מתוך רצון להיפטר מתשלום מסי קהילה, ומתוך גישה שאין צורך בקשרים פורמליים עם קהילה דתית כלשהי.

ברפובליקה הוויימרית היתה ב' מרכז התרבות של גרמניה. יהודים רבים מאוד זכו בה לתהילה כבימאים, שחקנים, מחזאים, יוצרים בתעשיית הקולנוע, מוסיקאים, ציירים ועיתונאים. למרות קש"י הכלכלה בלטו יהודים במקצועות החופשיים, התפרסמו בתחומי הרפואה וזכו למשרות באוניברסיטאות ובאקדמיות השונות של העיר, וכן הצטיינו יהודים כזמרים בתעשייה. ואולם, יהודי ב' היו יעד להתקפות אנטישמיות. בעקבות רציחתם של שני מנהיגי 'ברית ספרטקוס' השמאלית, קרל ליבקנט ורוזה לוקסנבורג, יהודיה ילידת פולין, בינואר 1919, פרץ גל פרעות ב'יהודי המזרח', וכך אירע גם בעת המרד על קאפ (Kapp Putsch) במרס 1920. בנובמבר 1923 נערך פוגרום ברחובות במזרח ב' שבהם התגוררו 'יהודי המזרח'. ב-1926 מונה יוזף גבלס לגאוליטר של ב'. הוא יסד שם את עיתון המפלגה הנאצית 'Der Angriff', ובו הפיץ את האנטישמיות הנאצית והסית נגד ה'עיתונות היהודית' של ב'. את הריגת הורסט וסל בב' בינואר 1930 ניצל גבלס למסע התקפה על יהודי העיר.

בראש השנה של שנת תרצ"ב (1931) הותקפו בקורפירסטנדם (Kurfuerstendamm) שבמערב העיר יהודים שחזרו מתפילתם בבית-הכנסת. ב-1932 רבו ההתנכלויות לסטודנטים ולמרצים יהודים באוניברסיטאות של ב'. מערכות הבחירות במהלך אותה שנה ליבו את אוירת האנטישמיות בב'. על רקע זה קטן מספר הפורשים מהקהילה היהודית, וחלה עלייה בתשלומי מסי לקהילה ובפעילות תרבות יהודית נפרדת.

בבחירות בספטמבר 1930 זכתה המפלגה הנאצית בב' ב- 14.6% מהקולות, פי ארבעה מאשר בבחירות ב- 1928. התמוטטותה של הדמוקרטיה בגרמניה לוותה במשבר בתפקודה של עיריית הבירה. בבחירות ביולי 1932 זכו הנאצים ב- 28.6% מהקולות בעיר (לעומת 37.4% בגרמניה כולה). בבחירות בנובמבר אותה שנה קטנה בב' התמיכה בנאצים והגיעה ל- 25.9% (לעומת 33% בגרמניה כולה). בבחירות במרס 1933 הגיעה התמיכה במפלגה הנאצית לשיא של 34.6% (לעומת 43.9% בגרמניה כולה).

ב- 30 בינואר 1933 בלילה חגגו אנשי הס"א את מינויו של היטלר לרייכסקנצלר במצעד לפידים ברחובות ב'. יהודים שהיו פעילים במפלגות וארגונים אנטי-נאציים נמלטו. את הקהילה היהודית פקד גל ראשון של התאבדויות, תופעה שליוותה אותה עד לחיסולה. בליל שריפת הרייכסטאג (27 בפברואר 1933) התנפלו פלוגות הס"א על משרדי האגודה המרכזית'.

מ- 1933 נפגעו חברות יהודיות בב' מאריזציה. כבר ב- 11 באפריל 1933 מסר ה'ברלינר טגבלט' שעסקי המו"ל שלו, רודולף מוסה, עברו אריזציה. ב- 1 באוגוסט ביטלה עיריית ברלין-ליכטנברג את רשיונות הרוכלות של היהודים. ב- 20 ביולי 1935 סגרה משטרת ברלין את חנויות היהודים ברחוב קורפירסטנדם. ואולם, עד 'ליל הבדולח' נפגעו בב' מהמדיניות הנאצית, כבגרמניה כולה, בעיקר השכירים היהודים.

מנהיגות יהודי ב' ניסתה לגבש תנאי הישרדות חדשים שיסדירו את מעמד היהודים כמיעוט דתי במסגרת המדינית החדשה. חוקתה של הקהילה הותאמה לדרישות הנאצים. גובשה מעין קואליציה מקיר אל קיר, ובה מלא נציג 'מפלגת העם היהודית' אלפרד קליי תפקיד מרכזי. יושב-ראש הקהילה היה הינריך שטל מהאגודה הליברלית. בסוף 1933 אפשרה פשרה שהושגה עם הנהגת קהילת ב' את הקמת הנציגות הארצית של יהודי גרמניה, ומרכזתה בב'.

בתקופה הנאצית התגברה הפעילות הציונית ומשקל מיוחד נודע לביטאון התנועה Jüdische Rundschau בעריכתו של רוברט ולטש. לכוח ניכר הגיעו 'החלוץ' ותנועות הנוער היהודיות. אורגנו הכשרות של תנועות נוער שונות ונוער ציוני דתי. רחה פבריאר יסדה את 'עלית הנער', והוא היה למפעל בעל חשיבות כלל יהודית. פעילים ציונים בסיוע שליחים מבחוץ עסקו בארגון 'עליה ב'. בתקופה הנאצית גם רבתה פעילותם של מוסדות הרווחה, הסעד, והחינוך; תלמידים יהודים עברו מבתי-הספר הכלליים לבתי-הספר של הקהילה; רבתה פעילות 'בית-הספר הגבוה למדעי היהדות'; בתגובה על שריפת הספרות היהודית והאנטי-נאצית ב- 10 במאי 1933 בכיכר האופרה של ב' התארגנה 'אגדה לתרבות של יהודים גרמנים', ובסתיו אותה שנה החלה לפעול. העיתונות היהודית הרחיבה את תפוצתה והעלתה את רמתה. יהודי ב' התכנסו פנימה, החלו חיים בקרב עצמם והביאו לידי פריחת תרבות יהודית לפני השקיעה.

כשאר יהודי גרמניה סבלו יהודי ב' ממסע הגבלות ומן הרדיפות הנאציות. לקראת המשחקים האולימפיים שנערכו בקיץ 1936 חלה אומנם הרפיה במדיניות האנטי-יהודית. ואולם, אחרי האולימפיאדה חזר המצב לקדמותו, וב- 30 במאי 1937 נערכה ברחובות ב' רציה נגד יהודים לעיני עוברים ושבים.

מאז 1933 גברה הגירת יהודים לב' עקב לחץ האנטישמיות במקומות יישוב קטנים ברחבי גרמניה. נתונים מספריים מפורטים על ההגירה מב' ואליה בשנים 1933-1939 לא השתמרו. ידוע שמכלל 22,636 המהגרים היהודים מגרמניה בשנת 1937 יצאו מב'. עד סוף 1937 ירד מספר היהודים בעיר לכ- 140,000 ועד ספטמבר 1939 – ל- 82,788, כלומר, לכ- 50% ממספרם ב- 1933. באותן שנים קטן מספר היהודים בגרמניה כולה לכשליש ממספרם ב- 1933. אפשר שיהודי ב' חשו ביטחון יחסי, ועל-כן נטו להגר פחות משנטו לכך כלל יהודי גרמניה. בינואר 1939 הוקמה בב' הלשכה המרכזית להגירת יהודים כדוגמת המרכז שהוקם לפני-כן בווינה.

ב- 5 במרס 1938 איבדה קהילת ב', כשאר הקהילות בגרמניה, את מעמדה החוקי כתאגיד ציבורי. באוגוסט 1939 הוקמה מחדש כאגודה שנוסדה מתוך ההתאחדות הארצית של היהודים בגרמניה (Reichsvereinigung der Juden in Deutschland). בתקופת הביניים שבין מרס 1938 לאוגוסט 1939 ניהל את הקהילה ועד לשעת חירום בן שלושה חברים (ה יינריך שטל, מוריץ הנשל והרברט שליגר). אחרי אוגוסט 1939 היתה האגודה, להלכה, רק ארגון לצורכי דת, בניהול ועד בן חמישה חברים בפיקוח הגסטאפו. עד מרס 1940 היה היינריך שטל יושב-ראש האגודה, ואחריו מונה מוריץ הנשל ליושב-ראש, עד פברואר 1943, כשחוסלה האגודה בפקודת הגסטאפו.

ב- 10/9 בנובמבר 1938 אורגן הפוגרום ביהודי גרמניה שכונה 'ליל הבדולח'. מרבית בתי-הכנסת בעיר הוצתו, והותקפו בתי-הספר, משרד מוסדות ציבור והמרפאות של היהודים, ונפרצו ונשדדו בתי-המסחר שלהם. ניפוץ חלונות הראווה של חנויות ההלבשה היהודיות ברחוב לייפציג הוא שנתן לפוגרום את כינויו. עשרות יהודים נרצחו וכמה אלפים נעצרו וגורשו למחנות ריכוז. אחרי 'ליל הבדולח' הועמדו לאריזציה בב כ- 1,200 בתי-עסק של יהודים. ל- 700 מהם נמצאו קונים, ו- 500 הוכרזו לבלתי ניתנים למימוש.

בעקבות 'ליל הבדולח' נסגרו, נשדדו, הוצתו והוחרם רכושם של עשרות מוסדות יהודיים בב', וביניהם: בית-הספר למדעי היהדות (Lehranstalt für die Wissenschaft des Judentums), בית המדרש לרבנים, הספרייה והמוזיאון של הקהילה היהודית, הארכיונים של הקהילה ושל ה'אגודה המרכזית' וספריית הקהילה הפורשת 'עדת ישראל'. בעקבות 'ליל הבדולח' הוחרמו כול המסמכים והספרים היהודיים בספריות האוניברסיטה של ב', במכון למחקר המקרא שליד האוניברסיטה של ב', בארכיונים הפרוסיים (Geheimes Staatsarchiv) ובארכיון עיריית ב'. עריכת תפילות הותרה בארבעה בתי-כנסת בלבד;

בתחילת 1939 הוגדל מספרם לתשעה. העיתון היהודי היחיד בגרמניה מאז סוף נובמבר 1938, Das Juedisches Nachrichtenblatt, פורסם בב'.

מ-3 בדצמבר 1938 הוטלו על יהודי ב' הגבלות תנועה. נאסרה כניסתם לרובע משרדי הממשלה. האיסור כונה Judenbann – איזור אסור ליהודים. משטרת ב' אסרה גם נוכחות יהודים בבתי-מרחץ, בבריכות ובאולמות-ציבור. במלחמת-העולם הותר ליהודי ב' לטייל רק בבית-העלמין היהודי בוייסנזה, אך במאי 1942 בוטל גם היתר זה.

בדצמבר 1938 החלה הוצאת דיירים יהודים מרובעי יוקרה במרכז העיר, העילה הרשמית היתה תוכניותיו של אלברט שפר לעיצוב ב' מחדש. מאז קיבלה הלשכה לייעוץ לדיור בקהילה היהודית, שהיתה כפופה למשטרת העיר, סמכויות נרחבות להכוונת מגוריהם של יהודי ב'. בשלבי חיסולה של הקהילה השתמשו בנתונייה כבמקור מרכזי להכנת רשימות המגורשים להשמדה.

מאז 'ליל הבדולח' הקדישו ראשי הקהילה היהודית בב' את עיקר מאמציהם להגירתם של מירב היהודים מתחומי הרייך, וכן ליצירת מסגרות ארגוניות זמניות שיאפשרו לנותרים להחזיק מעמד עד להגירה.

בפרוץ המלחמה התגוררו בב', לפי האומדן, כ-75,000 יהודים. לשכת העבודה של הקהילה החלה לעסוק בפרודוקטיוויזציה של יהודי הבירה. ממרס 1941 הוטלה גם על יהודי ב' חובת העבודה. שולם להם שכר, וממנו נוכו, בין השאר, ביטוחים סוציאליים שונים, וכן מס גולגולת שהועבר לקופת הקהילה.

בתחילת 1941 עדיין התגוררו בב', על-פי הערכה, כ-74,500 יהודים. עד אוקטובר 1941 היגרו ממנה עוד כ-1,350 יהודים. הקבוצה האחרונה יצאה את העיר ב-18 באוקטובר 1941. ב-23 באוקטובר הוטל איסור על הגירת יהודים מגרמניה. ואולם, ידוע שעד דצמבר אותה שנה הצליחו להגר עוד 62 יהודים, ובמהלך 1942 הוענקה זכות ההגירה החוקית לעוד תשעה מיהודי ב'.

מ-19 בספטמבר 1941 חולק הטלאי הצהוב (ראה אות קלון) תמורת עשרה פפנינג, במשרדי הקהילה. חלוקתו השיטתית אפשרה לפקידות הקהילה, על-פי פקודת הגסטאפו, לעדכן את כרטסת היהודים שהתגוררו בב'.

בעת הדרשה שנשא הרב ליאו בק ביום הכיפורים תש"ב (1941) נקראו יושב-ראש הקהילה מוריץ הנשל, ממלא מקום היושב-ראש פיליפ קוצובר ומנהלת לשכת הייעוץ לדיור מרתה מוסה, אל מפקדי הגסטפו, ונמסר להם על מיבצע מקיף להוצאת יהודים מב'. הקהילה נדרשה למסור מיד רשימות מעודכנות של יהודי העיר וכתובותיהם ולהכשיר את בית-הכנסת ברחוב לוונצוף (Levetzow Synagoge) למחנה איסוף לאלף מגורשים. אחר-כך הוכשרו עוד תחנות איסוף, וביניהן בית האבות היהודי, בניין הקהילה ואגף בבית-החולים היהודי.

עריכת הגירושים במסווה של פינוי דירות היתה לשיטה. למגורשים נמסרה מספר ימים לפני מועד התייצבותם במחנה האיסוף הודעה, שעקב יציאתם להגירה (Abwanderung) פקע חוזה השכירות שלהם. המגורש נדרש למסור לקהילה הצהרה מפורטת על כול רכוש. ההצהרה שימשה לקהילה וללשכת הנשיאות העליונה לענייני הון בב' לצורכי חיסול הרכוש היהודי בעיר. (הרשימות שרדו). כדי להבטיח את התייצבותם של המגורשים הוקם שירות-סדר יהודי (מעין משטרה יהודית).

מאות יהודים התאבדו כדי להינצל מגירוש. הוטלו הגבלות על פרסום מודעות אבל בעיתונות כדי לבלום את הבהלה. בבית-החולים היהודי הוקמה מחלקה מיוחדת לטיפול במתאבדים. יש שניסו את מזלם בירידה למחתרת (היו שנעזרו בארגונים גרמניים), היו שניסו לברוח מתחומי הרייך השלישי למדינות שכנות. הגסטפו הפעיל שירות של מלשינים יהודים ואלה איתרו יהודים שחיו במחתרת.

ב- 18 באוקטובר 1941 יצא את ב' משלוח ראשון ובו כ- 1,000 יהודים אל גטו לודז' ומשם להשמדה. עד לועידת ונזה ב- 20 בינואר 1942 גורשו להשמדה כ- 10,000 מיהודי ב' בתשעה משלוחים, שיועדו לריגה, למינסק, לקובנה וללודז'. ב- 6 ביוני 1942 יצא המשלוח הראשון לגטו טרזינשטט. ב- 11 ביולי 1942 יצא המשלוח הראשון מב' ישירות לאושוויץ.

ביוני 1942 צומצמו היקף שירותיה של הקהילה; נסגרו בתי-הספר; חלק מסגל הקהילה גורש להשמדה. אי-שביעות רצון מקצב הגירושים הניע את סגנו של אדולף איכמן, אלואיס ברונר, לפקד בעצמו על גירושים בחודשים נובמבר-דצמבר 1942. בדצמבר 1942, כאשר לא התייצבו כול היהודים שזומנו לגירוש, נתפסו במשרדי הקהילה יהודים כמספר החסרים והועלו ישירות לקרונות או נורו בו במקום. במהלך 1942 קטן מספר יהודי ב', על-פי הערכה, מ-55,000 ל-33,000.

במאי 1942 פוצצה מחתרת יהודית-קומוניסטית מטען תבערה בתערוכה האנטי-סובייטית 'גן-העדן הסובייטי'; בתגובה נאסרו 500 יהודים, 250 מהם נורו בו במקום ו- 250 גורשו למחנה זקסנהאוזן (ראה באום, קבוצת-). גם מחתרת חלוצית היתה בב' ודאגה להסתיר את חבריה.

ב- 26/27 בינואר 1943 גורשו לטרזינשטט פאול אפשטין, פיליפ קוצובר והרב ליאו בק, הפעילים המרכזיים של ההתאחדות הארצית של היהודים בגרמניה. עד לתחילת 1943 נחשבו יהודים שהועסקו בתעשיית החימוש הגרמנית לחסינים מגירוש. ב- 27/28 בפברואר 1943 נלקחו יהודים הישר מעבודתם לתחנות איסוף. ריבוי העצורים הצריך את כליאתם במקומות מאולתרים, בין השאר בבניין הקהילה ובאולם קונצרטים. בין העצורים נכללו יהודים שהיו נשואים לבני-זוג 'ארים' או שלא חל עליהם חוק הטלאי הצהוב. הללו נכלאו ובחלקם שוחררו, אפשר לאחר הפגנת נשותיהם.

יעדם של השילוחים הגדולים בחודשים פברואר-מרס 1943 היה אושוויץ. מספר יהודי ב' במרס 1943 מוערך ב- 27,260, ובאפריל 1943 – ב- 18,300. ב- 11 באפריל 1943 רשם גבלס ביומנו, ש'שיחרורה של ב' מיהודיה' הוא אחד מהישגיו הפוליטיים החשובים ביותר. בראשית יוני 1943 שרדו בעיר רק כ- 6,800 יהודים. ב- 28 בינואר 1943 ציווה הגסטפו על חיסולה המשפטי של קהילת ב', וב- 22 בפברואר 1943 דיווח הנשל על פירוקה המשפטי. יהודים שהיו מוגנים מגירוש הוכשרו למילוי תפקידים בבית-החולים היהודים וב- Rest-Reichsvereinigung. ב- 10 ביוני 1943 נסגרו משרדי הקהילה וכן שאר הארגונים היהודיים בב'. העובדים היהודים האחרונים נשלחו להשמדה. בירת הרייך השלישי הוכרזה ל'יודנריין'.

עד סוף המלחמה פעל בב' בית-החולים היהודי בהנהלתו של ד"ר ולטר לסטיג. במקום היה גם מחנה איסוף ליהודים מב' ומרחבי גרמניה שנועדו לשילוח למוות. גם בית-הקברות היהודי בוויסנזה המשיך לפעול. הגירושים האחרונים מב' יצאו לאושוויץ ב- 5 בינואר 1945; ב- 2 בפברואר 1945 לזקסנהאוזן ולרונסבריק, וב- 27 במרס 1945 לטרזיינשטט. בסך-הכול יצאו מב' 63 שילוחים ובהם כ- 35,000 יהודים למחנות המוות השונים ו- 117 שילוחים ובהם כ- 15,000 יהודים למחנה טרזיינשטט. על-פי ההערכה שרדו בב' כ- 4,700 יהודים שהיו נשואים לבני-זוג 'ארים' וכ- 1,400 שהתקיימו במחתרת. ממחנות המוות חזרו לב' כ- 1,900 יהודים.